

Nr 108

Av herr Arvidson, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Ersättning åt författare för utlåning av deras verk genom bibliotek.

I statsverkspropositionen för 1959 föreslår chefen för ecklesiastikdepartementet under åttonde huvudtiteln, M. Understöd åt vetenskap, vitterhet och konst m. m. [327] 24. Ersättning åt författare för utlåning av deras verk genom bibliotek (s. 674 ff.), att under nämnda rubrik anvisas ett förslagsanslag av 1 015 000 kronor.

Styrelsen för Sveriges författarfond har föreslagit, att detta belopp, i den mån det avser ersättningen till författarna, skall höjas med 300 000 kronor. Biblioteksersättningen fastställdes 1954 till tre öre per boklån. Författarfondens styrelse förordar en höjning till fyra öre. Denna höjning är indexmässigt beräknad. Löneutvecklingen för tjänstemän i allmän och enskild tjänst företer en ökning i det allmänna löneläget med minst 30 % under tiden från 1954 till 1958. Detta skulle motsvara en höjning av biblioteksersättningen med ett öre per boklån.

De svenska författarna hade redan innan bokutredningen tillsattes 1948 krävt, att deras rätt till ersättning för utlåningen av deras verk genom biblioteken erkändes av statsmakterna. Bokutredningen fastslog denna rätt. I föreliggande förslag till nordisk lagstiftning om upphovsmannarätt till litterära och konstnärliga verk är denna rätt kodifierad. Det bör alltså understrykas, att det under ovanstående rubrik utgående beloppet inte är att anse som en gåva från det allmänna till författarna utan en ersättning, grundad på författarrätten.

Bland de svenska författarna diskuterade man länge formerna för denna ersättning. Å ena sidan önskade man ekonomisera ersättningen med hjälp av direkta avgifter i någon form för bokutlåningen: den bokläsande allmänheten skulle betala. Å andra sidan hävdade man, att ett sådant system skulle verka hämmande på bokutlåningen och folkbildningsarbetet. I stället borde staten ställa motsvarande belopp till förfogande. Bokutredningen och statsmakterna anslöt sig till den sistnämnda lösningen. Från författarhåll framhölls emellertid, att man fruktade, att det statliga anslaget kunde bli sänkt vid de tidpunkter då budgetläget åtstramades och att man accepterade den för författarna sämre lösningen endast under förutsättning att anslaget finge betraktas som stabilt.

Författarnas farhågor har gått i uppfyllelse. Anslaget har för varje år sänkts, inte siffermässigt men värdemässigt per boklån räknat. Då författarföreningarna nu krävt att ersättningen skall höjas med det belopp, som motsvarar penningvärdets fall och den allmänna standardhöjningen sedan

1954, och då styrelsen för Sveriges författarfond vitsordat det berättigade i detta krav, ställer sig Kungl. Maj:t avvisande. Författarna ställs utanför den allmänna inkomstökningen, också utanför den ersättning för penningvärdeförsämringen som kommit alla andra yrkesutövare till del. Då biblioteksersättningen bygger på författarrätten, är det svårt att inse det berättigade i Kungl. Maj:ts avvisande hållning.

Enligt författarfondstyrelsens förslag skulle den begärda ökningen av anslaget helt gå till den del av fonden, som tas i anspråk för stipendier och understöd åt författarna. Erfarenheterna under de år fonden verkat visar, att ett betydande antal författare lever i närheten av eller under existensminimum. Detta gäller om många i konstnärligt avseende högtstående författare, ja, om några av de största. Ytterst sammanhänger detta med att vårt språkområde är så litet. Bibliotekspenningarna är nödvändiga: de hjälper till att hålla den rena misären på avstånd. Då nu författarna själva föreslagit, att — under förutsättning att den begärda höjningen beviljas — inte mindre än hälften av biblioteksersättningen skall undantas och användas till stipendier, premier, pensioner och understöd, är det sin egen rätt till ersättning de avstår från. Inte minst detta bör vittna om att talet om författarna som låglönegrupp och om nödläget bland många författare motsvarar den bistra verkligheten.

Med hänvisning dels till att den begärda höjningen endast motsvarar penningvärdets fall och allmän standardhöjning, dels till att behovet av hjälp till nödställda författare är skriande, får jag härmed hemställa,

att riksdagen måtte besluta, att ersättningen till författare för utlåningen av deras verk genom biblioteken höjs från tre till fyra öre per boklån och att anslaget på grund härav uppräknas med 300 000 kronor.

Stockholm den 26 januari 1959

Stellan Arvidson